

Sygn. akt I ACa 356/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 listopada 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: SSA Tomasz Szabelski

Sędziowie: SA Małgorzata Stanek (spr.)

SA Joanna Walentkiewicz – Witkowska

Protokolant: st. sekr. sąd. Grażyna Michalska

po rozpoznaniu w dniu 8 listopada 2017 r. w Łodzi na rozprawie

sprawy z powództwa A. O.

przeciwko H. D.

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim

z dnia 20 października 2016 r. sygn. akt I C 513/16

1. oddala apelację;

2. zasądza od H. D. na rzecz A. O. kwotę 10.800 (dziesięć tysięcy osiemset) zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Sygn. akt I ACa 356/17

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 20 października 2016 roku Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim w sprawie z powództwa A. O. przeciwko H. D. o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną w punkcie 1 uznał za bezskuteczną w stosunku do powódki A. O. umowę o częściowy podział majątku wspólnego zawartą między dłużnikiem P. D. i pozwaną H. D. w dniu 25 marca 2015 r. przed notariuszem A. W. w formie aktu notarialnego repertorium A Nr (...), na podstawie której pozwana H. D. nabyła własność zabudowanej nieruchomości położonej w W., oznaczonej numerem działki (...), o powierzchni 0,0500 ha, dla której Sąd Rejonowy w Piotrkowie Trybunalskim prowadzi księgę wieczystą nr (...) oraz prawo użytkowania wieczystego nieruchomości położonej w W., oznaczonej numerem działki (...), o powierzchni 0,2263 ha i własność stanowiącego odrębną nieruchomość budynku biurowego, o powierzchni 504 m², dla których Sąd Rejonowy w Piotrkowie Trybunalskim prowadzi księgę wieczystą nr (...) - w celu ochrony wierzytelności powódki A. O. wynikającej z prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim z dnia 26 marca 2015 r. wydanego w sprawie sygn. akt I C 1297/13 oraz prawomocnego wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 17 grudnia 2015 r. wydanego w sprawie I ACa 808/15 w kwocie 350 000 złotych wraz z ustawowymi odsetkami od 4 kwietnia 2010 r. do dnia zapłaty oraz kosztami procesu w kwocie 17 492 zł, która została zaspokojona w zakresie kosztów procesu

do kwoty 7 153,57 zł w punkcie 2 zasądził od pozwanej H. D. na rzecz powódki A. O. kwotę 30 917 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Powyższy wyrok zapadł na podstawie poczynionych przez Sąd Okręgowy ustaleń faktycznych, które Sąd Apelacyjny podziela i przyjmuje za własne ich istotne elementy przedstawiają się następująco.

Nakazem zapłaty wydanym w postępowaniu nakazowym w dniu 1 sierpnia 2013 r. w sprawie o sygn. akt I Nc 53/13 Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim nakazał pozwanemu P. D., aby zapłacił powódce A. O. kwotę 350 000 zł wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od dnia 30 czerwca 2006 r. do dnia zapłaty oraz kwotę 11 592 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania. Wyrokiem z dnia 26 marca 2015 r. wydanym w sprawie I C 1297/13 Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim utrzymał w mocy w całości nakaz zapłaty z dnia 1 sierpnia 2013 r. oraz zasądził od pozwanego P. D. na rzecz powódki A. O. kwotę 500 zł tytułem zwrotu kosztów procesu. Wyrokiem z dnia 17 grudnia 2015 r. wydanym w sprawie I ACa 808/15 Sąd Apelacyjny w Łodzi zmienił wyrok Sądu Okręgowego w Piotrkowie Tryb. z dnia 26 marca 2015 r. w ten tylko sposób, że uchylił nakaz zapłaty z 1 sierpnia 2013 r. w zakresie odsetek ustawowych od należności głównej za okres od 30 czerwca 2006 r. do 3 kwietnia 2010 r. i oddalił powództwo o odsetki ustawowe za ten okres, oddalił apelację pozwanego P. D. w pozostałej części oraz zasądził od pozwanego na rzecz powódki kwotę 5 400 zł tytułem zwrotu kosztów procesu w postępowaniu apelacyjnym.

Po uzyskaniu nakazu zapłaty A. O. złożyła do Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Jaśle wniosek o wykonanie zabezpieczenia roszczenia w zakresie kwoty 150.000 zł. Podjęte przez Komornika Sądowego czynności zabezpieczające w ramach postępowania w sprawie o sygn. akt Km 780/14 doprowadziły do zabezpieczenia łącznej kwoty 9.183,24 zł. W dniu 28 grudnia 2015 r. Sąd Rejonowy w Jaśle przekazał z depozytu powyższą kwotę wraz z odsetkami, tj. kwotę 9.232,03 zł, z czego wierzycielka A. O. otrzymała kwotę 4.875 zł tytułem kosztów procesu, pełnomocnik wierzyciela otrzymał kwotę 2.856,57 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego, natomiast kwota 1.426,45 zł brutto tytułem opłaty stosunkowej oraz kwota 73,98 zł tytułem wydatków zostały pobrane przez komornika. W dniu 24 grudnia 2015 r. A. O. złożyła do Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Jaśle wniosek o wszczęcie postępowania egzekucyjnego przeciwko P. D. w oparciu o tytuł wykonawczy wydany przez Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim z dnia 1 sierpnia 2013 r. w sprawie sygn. akt I Nc 53/13. Jednocześnie wniosła o zakończenie postępowania zabezpieczającego i ustalenie kosztów tego postępowania. Postanowieniem z dnia 24 grudnia 2015 r. postępowanie zabezpieczające zostało umorzone na wniosek wierzyciela. W dniu 24 grudnia 2015 r. zostało również wszczęte postępowanie egzekucyjne zgodnie z wnioskiem A. O.. Podejmowane przez komornika sądowego czynności nie doprowadziły do wyegzekwowania wierzytelności.

W dniu 25 marca 2015 r. P. D. zawarł w Kancelarii Notarialnej przed notariuszem A. W. w formie aktu notarialnego dwie umowy z H. D.: umowę majątkową małżeńską oraz umowę o częściowy podział majątku wspólnego. W wyniku dokonania czynności pomiędzy dłużnikiem, a jego małżonką H. D. ustała wspólność majątkowa małżeńska. Strony dokonały częściowego podziału majątku wspólnego, w taki sposób, iż P. D. wyzbył się na rzecz H. D. przysługującego mu prawa własności zabudowanej nieruchomości położonej w W., oznaczonej numerem działki (...), o powierzchni 0,0500 ha, dla której Sąd Rejonowy w Piotrkowie Trybunalskim prowadzi księgę wieczystą nr (...) oraz prawa użytkowania wieczystego nieruchomości położonej w W., oznaczonej numerem działki (...), o powierzchni 0,2263 ha i własności stanowiącego odrębną nieruchomość budynku biurowego o powierzchni 504 m², dla których Sąd Rejonowy w Piotrkowie Trybunalskim prowadzi księgę wieczystą nr (...). Umowa o częściowy podział majątku nie przewidywała żadnych spłat lub dopłat.

W dniu 13 marca 2013 r. odbyło się spotkanie P. D. wraz z pełnomocnikiem A. O., w którym P. D. oświadczył, że nie kwestionuje co do zasady uczestnictwa finansowego A. O. w postaci przekazywania środków pieniężnych w inwestycji polegającej na remoncie w adaptacji lokalu (...) w W. w latach 2006-2009. W dniu 4 kwietnia 2013 r. odbyło się spotkanie P. D. i A. O. przy udziale jej pełnomocnika, podczas którego ustalili oni, iż wierzytelność przysługująca A. O. od H. i P. D. wynosi 350 000 zł należność główna oraz na dzień 4 kwietnia 2013 r. odsetki ustawowe w kwocie w kwocie 294 973,30 zł. Podczas spotkania P. D. oświadczył, iż jest w stanie przekazać na rzecz A. O. udział wynoszący 1/3 części w nieruchomości budynkowej położonej w W., dla której urządzona jest księga wieczysta nr (...). Strony oświadczyły

również, iż wartość budynku (...) wynosi ok. 2.000.000 zł. W dniu 21 maja 2013 r. pozwana H. D. otrzymała odpis notatek sporządzonych ze spotkań zawierających powyższe ustalenia.

Pozwana H. D. wiedziała o pożyczkach udzielanych przez powódkę jej mężowi P. D..

W dniu 10 lipca 2014 r. H. D. zeznając w charakterze świadka w sprawie z powództwa A. O. przeciwko P. D. o zapłatę podała, że w latach 2006-2009 pożyczła razem z P. D. od A. O. pieniądze na remont (...), zaś A. O. domaga się zwrotu kwoty 350 000 zł, które to roszczenie skierowała w 2013 r. również przeciwko niej. H. D. w zeznaniach określiła swoją relację z A. O. jako bliską z uwagi na pokrewieństwo. W zeznaniach tych wskazała również, iż co prawda w pewnym okresie jej mąż P. D. wyprowadził się od niej i mieszkał w (...), ale sprawy finansowe nadal załatwiali razem.

W dniu 10 lipca 2014 r. M. K. zeznając w charakterze świadka w sprawie z powództwa A. O. przeciwko P. D. o zapłatę podała, że rodzice są w separacji od 2011 r., ale sprawy finansowe załatwiają razem, a jej mama była wprowadzona w sprawy prowadzenia restauracji i miała pełny dostęp do dokumentów finansowych. Zeznała także, że jej mama wiedziała o wsparciu finansowym powódki, jak również o uznaniu przez ojca długu w kwocie 350 000 zł.

W dniu 12 marca 2015 r. P. D. zeznając w charakterze strony w sprawie z powództwa A. O. o zapłatę podał, że mieszkał z żoną w W., z tym, że były między nimi okresy separacji od 2006 -2007 r. wynoszące osiem, a czasem trzy miesiące i wówczas mieszkał w A.. Żona pomagała mu w prowadzeniu działalności gospodarczej. Po pierwszej rozprawie powiedział żonie o podpisaniu dokumentu potwierdzającego dług wobec powódki. Obecnie jest razem z żoną.

W marcu 2016 r. związek małżeński H. i P. D. został rozwiązany przez rozwód. P. D. uznał powództwo o rozwód.

Sąd Okręgowy wskazał, że powództwo jest zasadne i odwołał się do treści art. 527 § 1 k.c. Stwierdził, że powodzenie skargi pauliańskiej zależy od wykazania przez wierzyciela-powoda, iż zostały spełnione następujące przesłanki: wierzyciel posiada prawnie chronioną wierzytelność w stosunku do dłużnika, dłużnik dokonał czynności prawnej z pokrzywdzeniem wierzyciela- powoda, w wyniku kwestionowanej czynności dłużnika osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową, po stronie dłużnika istniała świadomość pokrzywdzenia wierzyciela, osoba trzecia, która uzyskała korzyść, działała w złej wierze.

Sąd I instancji stwierdził, że powyższe przesłanki muszą zostać spełnione kumulatywnie. Ciężar dowodu w tym zakresie spoczywa co do zasady na wierzycielu szukającym ochrony. W odniesieniu do pewnych sytuacji istnieją jednak również przepisy szczególne, które zawierają odpowiednie modyfikacje, zaostrzające lub łagodzące wymogi dowodowe w zależności od specyfiki normowanych stanów faktycznych. W niniejszej sprawie powódce wobec dłużnika na każdym z tych etapów przysługiwała wierzytelność, potwierdzona prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim z dnia 26 marca 2015 r. wydanym w sprawie sygn. akt I C 1297/13 oraz prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 17 grudnia 2015 r. wydanym w sprawie I ACa 808/15 w wysokości 350 000 zł wraz z ustawowymi odsetkami powiększona o kwotę 17 492 zł tytułem kosztami procesu. Przedmiotem skargi pauliańskiej, zgodnie z treścią art. 527 k.c., mogą być tylko takie czynności, które przynoszą korzyść majątkową osobie trzeciej, a więc czynności przysparzające, które są skutkiem rozporządzeń dłużnika.

Sąd Okręgowy wskazał, że umowa wyłączająca wspólność majątkową małżeńską ma charakter ustrojowy, ponieważ zmienia dotychczasową zasadę wspólności na zasadę rozdzielności majątkowej. W jej wyniku nie dokonuje się jednak żadne przesunięcie majątkowe i nikomu nie przysparza ona bezpośrednio korzyści majątkowej, zatem do tej umowy nie mają więc zastosowania przepisy normujące skargę pauliańską. Jednakże umowa o podział majątku wspólnego (również częściowy podział) po ustaniu ustawowej wspólności małżeńskiej może być już zakwestionowana w drodze skargi pauliańskiej, co też uczyniła powódka.

W dniu 25 marca 2015 r. dłużnik powódki P. D. zawarł dwie umowy z pozwaną H. D. w formie aktu notarialnego, w tym umowę o częściowy podział majątku wspólnego, na podstawie której dłużnik wyzbył się na rzecz pozwanej przysługującego mu prawa własności zabudowanej nieruchomości położonej w W., oznaczonej numerem działki

(...), o powierzchni 0,0500 ha oraz prawa użytkowania wieczystego nieruchomości położonej w W., oznaczonej numerem działki (...), o powierzchni 0,2263 ha i własności stanowiącego odrębną nieruchomość budynku biurowego, o powierzchni 504 m bez obowiązku spłaty. Pozwana uzyskała na tej podstawie korzyść majątkową. Przesłanką skuteczności zaskarżenia czynności dłużnika jest to, by spowodowała ona pokrzywdzenie wierzyciela. Pokrzywdzenie wierzyciela polega na tym, że jego wierzytelność nie może być zrealizowana i zrealizowanie jej w przyszłości jest również wątpliwe. Dla wykazania pokrzywdzenia wystarczające jest wykazanie niewypłacalności dłużnika.

Sąd I instancji stwierdził, że w rozumieniu art. 527 § 2 k.p.c. niewypłacalność oznacza aktualny brak możliwości wywiązywania się przez dłużnika z zobowiązań finansowych. W niniejszym postępowaniu bezsporne było, iż obecnie dłużnik nie posiada majątku, jako że postępowanie egzekucyjne prowadzone przeciwko niemu pozostaje nadal bezskuteczne. Pomiędzy zaskarżoną czynnością dłużnika a powstaniem lub zwiększeniem jego niewypłacalności musi dodatkowo istnieć związek przyczynowy. Czynność zaskarżona musi być warunkiem koniecznym powstania lub zwiększenia niewypłacalności, choć nie musi być jedyną przyczyną. Związek przyczynowy pomiędzy czynnością dłużnika a jego niewypłacalnością nie musi być związkiem adekwatnym (art. 361 § 1 k.c.). Dla zbadania wystąpienia przesłanki pokrzywdzenia wierzyciela istotne jest jedynie ustalenie, czy w przypadku niedokonania konkretnej czynności wierzyciel faktycznie zostałby zaspokojony.

W ocenie Sądu Okręgowego powódka wykazała, iż nieruchomości będące przedmiotem umowy o częściowy podział majątku stanowiły wartościowy majątek dłużnika. Pozwana nie kwestionowała istnienia związku zaskarżonej czynności ze stanem niewypłacalności dłużnika.

Zdaniem Sądu I instancji dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia powódki, wskazać bowiem należy, iż w chwili zawierania umowy o częściowy podział majątku toczyło się już przeciwko niemu postępowanie o zwrot pożyczki udzielonej przez powódkę, jak również postępowanie zabezpieczające. Umowa o częściowy podział majątku została zawarta już po zamknięciu rozprawy przez sąd pierwszej instancji i obejmowała główne składniki jego majątku, z których powódka mogłaby się zaspokoić. Dłużnik wyraził zgodę na ich przyznanie pozwanej na wyłączną własność bez obowiązku spłaty na jego rzecz. Z zebranego materiału dowodowego nie wynikają jakiegokolwiek uzasadnione przyczyny zawarcia tej umowy, poza zamiarem pokrzywdzenia wierzyciela, skoro małżonkowie, według twierdzeń dłużnika, mieszkali wówczas razem i kontynuowali pożycie małżeńskie.

Sąd Okręgowy stwierdził, że w zakresie przesłanki skargi pauliańskiej w postaci wiedzy osoby trzeciej bądź możliwości dowiedzenia przez nią przy dochowaniu należytej staranności o świadomości działania dłużnika z pokrzywdzeniem wierzycieli, powódka uzyskała ułatwienie wynikające z faktu, że pozwana była żoną dłużnika w chwili zawarcia umowy, a czynność prawna dokonana została pod tytułem darmym.

Zgodnie z art. 527 § 3 k.c. jeżeli skutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli uzyskała korzyść majątkową osoba będąca w bliskim z nim stosunku, domniemywa się, że osoba ta wiedziała, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Wierzyciel w tym wypadku obowiązany jest zatem tylko do wykazania stosunku bliskości. Pojęcie „bliskiego stosunku” oznacza tu nie tyle powiązania rodzinne, co faktyczne więzy uczuciowe, przyjaźń, wdzięczność, a zatem ogólnie - faktyczną bliskość pozwalającą przyjąć, że osoba trzecia mogła znać sytuację majątkową dłużnika i cel jego działań. Pozwana kwestionowała bycie w bliskich stosunkach z dłużnikiem, wskazując, iż nie mieszkali oni ze sobą. Sąd wziął pod uwagę całokształt relacji pozwanej i dłużnika, w tym relacje gospodarcze i osobiste. W ocenie Sądu pomiędzy pozwaną a dłużnikiem istniał bliski stosunek, którego nie zniweczyła tymczasowa wyprowadzka dłużnika. W pierwszej kolejności wskazać należy, iż posiadali oni wspólne dzieci oraz prowadzili razem (...) (dłużnik w czasie wyprowadzki od pozwanej nawet tam mieszkał), jednakże decydujące znaczenie ma tu okoliczność, iż razem prowadzili oni sprawy finansowe związane z działalnością gospodarczą, co wskazuje, iż pozostawali w stałych i dobrych relacjach. Powyższe wskazuje na istnienie pomiędzy pozwaną a dłużnikiem bliskiego stosunku w rozumieniu art. 527 § 3 k.c. w czasie, kiedy doszło do zawarcia umowy o częściowy podział majątku wspólnego. W konsekwencji należało uznać, że zachodzi domniemanie wyrażone w art. 527 § 3 k.c.

W celu obalenia powyższego domniemania konieczne jest nie tylko wykazanie dochowania należytej staranności, wymaganej od osoby trzeciej na podstawie art. 527 § 1 k.c., ale wykazanie takich okoliczności faktycznych, na podstawie których można przyjąć, że istotnie pozwany nie wiedział o rzeczywistym zadłużeniu dłużnika i skutkach wynikających dla wierzyciela z dokonania kwestionowanej czynności prawnej. Wniosek ten uzasadnia szczególnie charakter stosunków łączących osobę trzecią z dłużnikiem, których istota polega na bliskiej więzi osobistej między nimi. Wiąże się z tym z reguły możliwość pozyskania przez tę osobę szerszej wiedzy na temat sytuacji życiowej dłużnika, w tym jego stanu majątkowego, niż przez osobę obcą dłużnikowi, która okazjonalnie dokonała z nim czynności prawnej. Pozwana w toku postępowania nie zdołała obalić domniemania z art. 527 § 3 k.c. Z zebranego materiału dowodowego wynika okoliczność przeciwna. Pozwana wiedziała o istnieniu długu co najmniej od dnia 21 maja 2013 r. to jest od czasu otrzymania odpisów notatek sporządzonych ze spotkań dłużnika i powódki w kancelarii pełnomocnika powódki. Wiedziała również o toczącym się procesie przeciwko dłużnikowi o zwrot udzielonej pożyczki, albowiem zeznawała w nim jako świadek. Zawierając zatem z dłużnikiem umowę o częściowy podział majątku wspólnego, na podstawie której nabywała wszystkie składniki tego majątku bez obowiązku spłaty, musiała zdawać sobie sprawę, że dłużnik działa ze świadomością pokrzywdzenia powódki, albowiem nie zachodziły inne powody dokonania tej czynności.

Ponadto z treści umowy o częściowy podział majątku wspólnego wynika, że pozwana uzyskała objęte sporem prawa majątkowe bez obowiązku spłaty. Pozwana nie zdołała przy tym wykazać, aby wbrew oświadczeniom stron zawartym w akcie notarialnym, czynność miała odpłatny charakter, w szczególności nie wykazała, iż dokonała spłaty w wysokości 165.000 zł. Wobec czego w niniejszej sprawie, oprócz domniemania przewidzianego w art. 527 § 3 k.c. zastosowanie znajduje art. 528 k.c., zgodnie z którym, jeżeli wskutek czynności prawnej dokonanej przez dłużnika z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową bezpłatnie, wierzyciel może żądać uznania czynności za bezskuteczną, chociażby osoba ta nie wiedziała i nawet przy zachowaniu należytej staranności nie mogła się dowiedzieć, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Dlatego też, nawet gdyby pozwana była w stanie obalić domniemanie wynikające z art. 527 § 3 k.c., to nie miałyby to żadnego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy. Również w takim przypadku prawnie obojętny jest stan podmiotowy osoby trzeciej, niezależnie od stosunku łączącego dłużnika z tą osobą.

Powódka dotychczas nie uzyskała zaspokojenia swojej wierzytelności, poza częścią kosztów procesu w wysokości 7 153,57 zł, zaś dłużnik w chwili wyrokowania nie posiadał żadnego majątku, do którego powódka mogłaby skierować egzekucję i uzyskać zaspokojenie, czego pozwana na żadnym etapie postępowania nie kwestionowała. Niewypłacalność dłużnika wskutek dokonanej z pozwaną czynności prawnej doprowadziła więc do powstania stanu pokrzywdzenia wierzyciela. Na skutek zaskarżonej czynności wierzytelność powódki nie może być zrealizowana i zrealizowanie jej w przyszłości jest również wątpliwe. Dlatego też powództwo zostało uznane przez Sąd Okręgowy za zasadne.

O kosztach procesu Sąd I instancji rozstrzygnął na podstawie zasady odpowiedzialności za wynik postępowania to jest na podstawie art. 98 k.p.c.

Apelację od powyższego wyroku wniosła pozwana zaskarżając go w całości i zarzuciła naruszenie przepisów postępowania, a to:

1. art. 227 k.p.c. w zw. z art. 233 k.p.c. poprzez dowolną a nie swobodną ocenę zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego polegającą na przyjęciu, iż pomiędzy dłużnikiem a pozwaną istniał bliski stosunek wynikający z prowadzenia spraw finansowych związanych z działalnością gospodarczą w sytuacji, gdy brak jest dowodu na potwierdzenie tej tezy, a ponadto pozwana zeznała będąc przesłuchaną w charakterze strony a także jako świadek w postępowaniu prowadzonym przez Sąd I Instancji o sygn. akt I C 1297/13, że od 2004 r. pozostawał z dłużnikiem w faktycznej separacji a jakkolwiek kontakt ograniczony był do spraw związanych z rodziną i dziećmi i nie dotyczył spraw związanych z prowadzeniem finansów w ramach działalności gospodarczej, co tym samym czyni ustalenia Sądu w tym zakresie sprzeczne z ustaleniami faktycznymi Sądu I Instancji poczynionymi w sprawie I C 1297/13 oraz Sądu

Apelacyjnego w Łodzi w sprawie I ACa 808/15 a także samymi twierdzeniami powódki zawartymi w odpowiedzi na apelację z dnia 2-06-2015r. in fine.

2. Art. 227 k.p.c. w zw. z art. 233 k.p.c. poprzez dowolną a nie swobodną ocenę zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego polegającą na całkowitym zdeprecjonowaniu zeznań pozwanej, w tej części gdzie w sposób logiczny i konsekwentny opisała charakter relacji z dłużnikiem od 2004 r. od kiedy pozostawali w separacji faktycznej oraz braku wiedzy na temat długów zaciągniętych przez P. D. wobec powódki, przebiegu postępowania sądowego przeciwko dłużnikowi w sprawie I C 1297/1, terminu zakończenia tego postępowania czym pozwana została wprowadzona przez dłużnika pozwanej w błąd co do okoliczności braku zadłużenia wobec powódki na kwotę 350.000 zł oraz narażenia pozwanej przez dłużnika na negatywne konsekwencje prawne poprzez dokonanie czynności notarialnych, co w konsekwencji spowodowało złożenie przez pozwaną pozwu o rozwód, który został prawomocnie orzeczony przez Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim.

3. Art. 227 k.p.c. w zw. z art. 233 k.p.c. poprzez dowolną a nie swobodną ocenę zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego w sposób sprzeczny z zasadami wiedzy i doświadczenia życiowego poprzez przyjęcie, iż dłużnik zamierzał celowo wyzbyć się na rzecz pozwanej majątku w celu uniemożliwienia zaspokojenia wierzyciela przystępując do aktu notarialnego w sytuacji, gdyby rzeczywiście taka intencja miała przyświecać wierzycielowi, czynności takiej mógł dokonać znacznie wcześniej i na rzecz osoby trzeciej, którą chroniłaby wówczas dobra wiara nabywcy w szczególności mając na uwadze, że powódka nie wystąpiła w sprawie I C 1297/13 o udzielenie zabezpieczenia roszczenia poprzez ustanowienie zakazu zbywania i obciążania prawa własności nieruchomości należących do dłużnika i ujawnieniu tego w Księdze Wieczystej, a tym samym pozwana przystępując do aktu notarialnego nie miała wiedzy o tym, że co do nieruchomości ktokolwiek może zgłosić swoje prawa a tym bardziej nie miała wiedzy o przebiegu postępowania w sprawie I (...) bowiem już wówczas z dłużnikiem od kilku lat żyła w separacji i nie prowadziła z dłużnikiem spraw finansowych.

4. Art. 227 k.p.c. w zw. z art. 233 k.p.c. poprzez dowolną a nie swobodną ocenę zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego poprzez przyjęcie, iż dłużnik zawierając umowy w formie aktu notarialnego wyzbył się na rzecz pozwanej prawa własności działki nr (...) p pow. 0,0500 ha oraz prawa użytkowania wieczystego nieruchomości położonej w W., nr działki (...) o pow. 0,2263 ha i własności stanowiącego odrębną nieruchomość budynku biurowego, bez obowiązku spłaty w sytuacji, gdy w aktach sprawy znajduje się aneks do aktu notarialnego / repertorium A nr 190/2016/ z dnia 14-01 -2016r. w którym strony ustaliły wysokość spłaty na rzecz dłużnika na kwotę 165.000 zł.

5. Art. 217 § 1 k.p.c. w zw. z art. 207 § 3 k.p.c. w zw. z art. 379 § 5 k.p.c.; poprzez niezasadne oddalenie wniosków dowodowych zawartych w piśmie procesowym z dnia 6-10-2016 r. jako spóźnionych w sytuacji, gdy strona ma prawo, aż do zamknięcia rozprawy przytaczać okoliczności faktyczne i dowody na uzasadnienie swoich wniosków lub odparcia wniosków i twierdzeń strony przeciwnej a Sąd nie zobowiązał pozwanej w trybie art. 207 § 3 k.p.c. do złożenia wniosków, twierdzeń i zarzutów w określonym terminie pod rygorem uznania ich spóźnione, a jedynie zawiadomił o wyznaczonym terminie rozprawy w szczególności mając na uwadze okoliczność, iż pozwana złożyła stanowisko procesowe wraz z wnioskami dowodowymi na pierwszym merytorycznym terminie rozprawy a zgłoszone wnioski dowodowe, w szczególności w postaci zeznań wskazanych świadków, zmierzały do zaprzeczenia okolicznościom wskazanym w pozwie, czym Sąd pozbawił pozwaną możliwości udowodnienia swoich twierdzeń a przez to naruszył prawo do obrony w zakresie skutkującą nieważnością postępowania.

Ponadto pozwana zarzuciła naruszenie przepisów prawa materialnego, a to:

art. 527 § 1 i 3 k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie w sytuacji, gdy z zebranego w sprawie materiału dowodowego w postaci zeznań pozwanej w charakterze strony oraz ustaleniami faktycznymi Sądu I Instancji poczynionymi w sprawie I C 1297/13 oraz Sądu Apelacyjnego w Łodzi w sprawie I ACa 808/15 a także samymi twierdzeniami powódki zawartymi w odpowiedzi na apelację z dnia 2-06-2015 r. in fine nie wynika, iż pomiędzy dłużnikiem a pozwaną istniał bliski stosunek wynikający z prowadzenia spraw finansowych związanych z działalnością gospodarczą a pozwana z dłużnikiem żyła w rozłączeniu (separacji faktycznej) już od 2004 r. czyli przed okresem, w którym powstał dług

P. D. co uwiarygadnia relację pozwanej, że nie miała jakiegokolwiek wiedzy o zaciągniętych zobowiązaniach dłużnika wobec powódki na kwotę 350.000 zł, a zaciągniętych w okresie już powstaniu separacji faktycznej, co tym samym czyni odmienne ustalenia Sądu orzekającego w tym zakresie wadliwymi a przez to nie pozwalającymi na utrzymanie domniemania z art. 527 § 3 k.c.

Z ostrożności procesowej pozwana wniosła o nie obciążanie jej kosztami postępowania, w tym kosztami zastępstwa adwokackiego z uwagi na trudną sytuację życiową spowodowaną chorobą, a także finansową pozwanej, która od 2014 r. pozostaje na rencie, która stanowi jej główne źródło dochodu.

Na podstawie art. 381 k.p.c. wniosła o dopuszczenie na etapie postępowania przed Sądem II instancji dowodu z zeznań świadka G. D., zam. ul. (...), (...)-(…) P. na okoliczność spłaty dokonanej przez pozwaną na rzecz dłużnika w dniu 26-03-2016r. w kwocie 165.000 zł z tytułu umowy o częściowy podział majątku wspólnego wskazując, iż potrzeba przeprowadzenia tego dowodu powstała po wydaniu wyroku przez Sąd I instancji i w związku z treścią uzasadnienia orzeczenia, w którym sąd przyjął, iż umowa zawarta pomiędzy pozwaną a dłużnikiem bez spłat i nie ma dowodu na taką spłatę.

Mając na uwadze powyższe zarzuty wniosła o zmianę zaskarżonego orzeczenia poprzez oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie kosztów postępowania w tym kosztów zastępstwa adwokackiego według norm prawem przepisanych ewentualnie zmianę rozstrzygnięcia w pkt 2 wyroku co do obowiązku zwrotu kosztów poprzez nieobciążanie pozwanej obowiązkiem zwrotu kosztów procesu z uwagi na trudną sytuację życiową i finansową uniemożliwiającą zapłatę kosztów w zasądzonej wysokości, względnie o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

W odpowiedzi na apelację pozwanej powódka wniosła o oddalenie apelacji w całości oraz o oddalenie wniosków dowodowych zgłoszonych w skardze apelacyjnej, a ponadto o zasądzenie od pozwanej na rzecz powódki kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył co, następuje:

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie.

Skarżącej nie udało się skutecznie zakwestionować kryteriów oceny dowodów (zasad logicznego rozumowania i doświadczenia życiowego) określonych w powołanym art. 233 § 1 k.p.c., jak również dokonanej przez Sąd pierwszej instancji oceny, jak i poczynionych na jej podstawie ustaleń faktycznych oraz wywiedzionych wniosków. W orzecznictwie wskazuje się, że dla skuteczności zarzutu naruszenia przywołanego wyżej przepisu konieczne jest wskazanie przyczyn dyskwalifikujących postępowanie Sądu. W szczególności strona skarżąca powinna wykazać w wywiedzionej apelacji, jakie kryteria oceny naruszył Sąd przy ocenie konkretnych dowodów, uznając brak ich wiarygodności i mocy dowodowej lub niesłusznie im je przyznając (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 20 grudnia 2006 r., sygn. akt VI ACa 567/06, LEX nr 558390). Strona skarżąca może tylko wskazywać, posługując się wyłącznie argumentami jurydycznymi, że Sąd rażąco naruszył zasady logicznego rozumowania oraz doświadczenia życiowego i że uchybienie to mogło mieć wpływ na wynik sprawy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 czerwca 2004 r., sygn. akt II CK 369/03, LEX nr 174131). Uwzględnienie bowiem przez Sąd w ocenie materiału dowodowego powszechnych i obiektywnych zasad doświadczenia życiowego nie usprawiedliwia zarzutu przekroczenia granic swobodnej oceny dowodów na tej tylko podstawie, że indywidualne i subiektywne doświadczenia strony są od tych zasad odmienne (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 sierpnia 1999 r., sygn. akt II UKN 76/99, opubl. w OSNP 2000 nr 19 poz. 732). Przekonanie strony o innej niż przyjął sąd wadze (doniosłości) poszczególnych dowodów i ich odmiennej ocenie niż ocena sądu nie jest bowiem wystarczające (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 12 października 2012 r., sygn. akt I ACa 209/12, LEX nr 1223145). Samo twierdzenie strony o wadliwości dokonanych ustaleń faktycznych, odwołujące się do stanu faktycznego, który w przekonaniu skarżących odpowiada rzeczywistości, nie jest również skuteczne (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 13 września 2012 r., sygn. akt I ACa 445/12, LEX nr 1223454).

W okolicznościach rozpoznawanej sprawy, wbrew odmiennemu zapatrywaniu apelującej, Sąd I instancji prawidłowo ocenił charakter relacji pozwanej z dłużnikiem P. D. (mężem pozwanej do marca 2016 roku). Prawidłowa ocena zebranego w sprawie materiału dowodowego prowadzi do wniosku, że pozwana pozostawała z dłużnikiem w bliskiej relacji w rozumieniu art. 527 § 3 k.p.c.. Nie sposób uznać za wiarygodne zeznań pozwanej, że nie знаła sytuacji finansowej dłużnika (w tym zaciąganych zobowiązań). Pozwana powołuje się przy tym na dowody w sprawie I C 1297/13 Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim znajdujące się na kartach 29 – 33 i 87 – 93 akt sprawy). Otóż z tych dokumentów wynika jednoznacznie, że pozwana miała wiedzę o remontach wykonywanych w A., pożyczkach zaciąganych w ramach prowadzonej działalności gospodarczej. Choć pozwana stwierdza, że „nie wszystko wiedziałam, nie wszystkiego byłam świadoma”, jednocześnie przyznaje, że „miała dostęp do pieniędzy”, a małżonkowie rozliczali się wspólnie. Ponadto pozwana przyznała, że wiedziała o postępowaniu skarbowym. Apelująca pomija również, że świadek D. – K. – córka pozwanej, potwierdziła, że rodzice nie mieszkali razem ale wspólnie załatwiali sprawy finansowe, A. była ich głównym źródłem dochodu a pozwana miała pełny dostęp do dokumentów finansowych. Córka pozwanej zeznała ponadto, że pozwana wiedziała o wsparciu finansowym powódki.

Nie jest wobec tego prawdziwa teza apelacji, że „jakikolwiek kontakt pozwanej z mężem ograniczony był do spraw związanych z rodziną i dziećmi i nie dotyczył spraw związanych z prowadzeniem finansów w ramach działalności gospodarczej”.

Warto również podnieść, co z punktu widzenia przesłanek skargi pauliańskiej jest najistotniejsze, że materiał dowodowy sprawy daje podstawy do przyjęcia, iż w chwili zawierania umowy o częściowy podział majątku wspólnego (25 marca 2015 roku) pozwana miała wiedzę o toczącej się z powództwa A. O. przeciwko P. D. sprawie sądowej, skoro w lipcu 2014 roku pozwana zeznawała w tej sprawie w charakterze świadka.

Niezależnie od tego nie ma wątpliwości, że pozwana otrzymała wskutek częściowego podziału majątku wspólnego korzyść majątkową pod tytułem darmym. Podpisanie dopiero w styczniu 2016 roku przez pozwaną i dłużnika aneksu do aktu notarialnego (już po uzyskaniu przez powódkę tytułu wykonawczego przeciwko P. D.) stanowi jedynie próbę uniknięcia egzekucji, tym bardziej, że pozwana nie udowodniła, iż dokonała spłaty na rzecz byłego męża. Wnioski dowodowe zgłoszone w apelacji są spóźnione, skoro pozwana reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika zdawała sobie sprawę, że wykazanie dokonania spłaty na rzecz dłużnika jest kluczowe dla obrony stanowiska pozwanej w tej sprawie. Nie można przyjąć, jak czyni to pozwana, że „potrzeba przeprowadzenia tego dowodu powstała po wydaniu wyroku przez Sąd I instancji i w związku z treścią uzasadnienia orzeczenia, w którym sąd przyjął, iż umowa zawarta pomiędzy pozwaną a dłużnikiem bez spłat i nie ma dowodu na taką spłatę”.

Chybiony jest zarzut naruszenia art. 217 § 1 k.p.c. w zw. z art. 207 § 3 k.p.c. w zw. z art. 379 § 5 k.p.c.; poprzez niezasadne oddalenie wniosków dowodowych zawartych w piśmie procesowym z dnia 6-10-2016 r. jako spóźnionych. Choć apelująca wyraża odmienne przekonanie, Sąd wyznaczając termin rozprawy w dniu 31 maja 2016 roku zarządził doręczenie pozwanej odpis pozwu pouczając o możliwości przedstawienia swoich wniosków, twierdzeń i dowodów w odpowiedzi na pozew bądź na rozprawie oraz o skutkach niepodjęcia powyższych czynności, a także o treści art. 207 k.p.c. (k 36 – 40). Wniosek o odroczenie tej rozprawy złożył już zawodowy pełnomocnik w dniu 23 maja 2016 roku. Następnie został złożony kolejny wniosek o odroczenie rozprawy wyznaczonej na 30 sierpnia 2016 roku. Pismo procesowe nazwane „odpowiedź na pozew” wraz z wnioskami dowodowymi zostało złożone przez pełnomocnika pozwanej dopiero na rozprawie w dniu 6 października 2016 roku.

W konsekwencji nie są trafne zarzuty obrazy prawa materialnego.

Na tle prawidłowo ustalonych okoliczności faktycznych Sąd I instancji wysnuł trafny wniosek, że pozwana nie obaliła domniemania z art. 527 § 3 k.c. Ustalony stan faktyczny pozwala również na zastosowanie przepisu art. 528 k.c., który stanowi, że jeżeli wskutek czynności prawnej dokonanej przez dłużnika z pokrzywdzeniem wierzyciela osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową bezpłatnie, wierzyciel może żądać uznania czynności za bezskuteczną chociażby osoba ta nie wiedziała i nawet przy zachowaniu należytej staranności nie mogła się dowiedzieć, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Wskazany przepis stanowi najdalej idące ułatwienie w realizacji skargi

pauliańskiej przez wierzyciela. Według tego przepisu okoliczność, że osoba trzecia wiedziała lub przy zachowaniu należytej staranności mogła dowiedzieć się o tym, że dokonując czynności prawnej dłużnik działał z pokrzywdzeniem wierzyciela nie ma znaczenia w sytuacji, gdy osoba trzecia uzyskała korzyść nieodpłatnie (bezpłatnie). Innymi słowy wierzyciel nie musi w takiej sytuacji wykazywać wymienionej okoliczności a osoba trzecia nie może się bronić, że nie wiedziała o krzywdzie wierzyciela. Stan świadomości osoby trzeciej jest prawnie obojętny. Ustawodawca na kanwie cytowanego przepisu przewidział więc, że w sytuacji, gdy osoba trzecia nabywa określony składnik majątkowy nieodpłatnie, powód jest zwolniony od obowiązku wykazywania po stronie pozwanej świadomości o dokonaniu czynności prawnej z pokrzywdzeniem wierzyciela. W tej sytuacji podstawowy zarzut pozwanej o braku stosunku bliskości pomiędzy nią a dłużnikiem nie może odnieść zamierzonego skutku także i z tego powodu, że przepis art. 528 k.c. jest dalej idący i czyni zbędnym rozważania dotyczące domniemania z art. 527 § 3 k.c.

Nie ma również podstaw do nieobciążania pozwanej kosztami procesu na podstawie art. 102 k.p.c.

Art. 98 § 1 k.p.c. statuuje zasadę, zgodnie z którą strona przegrywająca obowiązana jest zwrócić koszty procesu na żądanie strony wygrywającej. Natomiast w wypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów albo nie obciążać jej w ogóle kosztami (art. 102 k.p.c.). Z reguły to wynik procesu decyduje zatem o obowiązku zwrotu kosztów przeciwnikowi. Obowiązek ów powstaje pomiędzy stronami postępowania, w zależności od tego, która z nich i w jakim stopniu uległa co do swoich roszczeń. Przytoczony wyżej przepis art. 102 k.p.c. daje możliwość odstąpienia od nałożenia na stronę obowiązku zwrotu kosztów procesu, ustawodawca pozostawił jednak sądowi swobodną ocenę w ustaleniu, czy w konkretnej sprawie zachodzą „wypadki szczególnie uzasadnione”. Należy zwrócić uwagę, iż art. 102 k.p.c. nie podlega wykładni rozszerzającej i wyklucza uogólnienie, może być natomiast stosowany w zależności od konkretnego przypadku (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 lutego 1981 r., IV PZ 11/81 LEX nr 8307). W celu zastosowania art. 102 k.p.c. sąd winien oceniać całokształt okoliczności, które uzasadniałyby odstępstwo od podstawowych zasad decydujących o rozstrzygnięciu w przedmiocie kosztów procesu. Do kręgu tych okoliczności należy zaliczyć zarówno fakty związane z samym przebiegiem procesu, jak i fakty leżące na zewnątrz procesu zwłaszcza dotyczące stanu majątkowego (sytuacji życiowej) strony. Okoliczności te powinny być oceniane przede wszystkim z uwzględnieniem zasad współżycia społecznego (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 stycznia 1974, II CZ 223/73 LEX nr 7379). Podstawę zastosowania art. 102 k.p.c. stanowią konkretne okoliczności danej sprawy, przekonujące o tym, że w danym przypadku obciążenie strony przegrywającej kosztami procesu na rzecz przeciwnika byłoby niesłuszne, niesprawiedliwe.

W okolicznościach faktycznych sprawy pozwana nie wykazała, że zastosowanie zasady odpowiedzialności za przegrany proces sprzeciwia się zasadom słuszności i nie jest sprawiedliwe.

Z tych wszystkich względów Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację orzekając o kosztach zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym na podstawie art. 98 k.p.c. w związku z art. 391 k.p.c. przy zastosowaniu stawek wynagrodzenia pełnomocnika z rozporządzenia w sprawie opłat za czynności radców prawnych z dnia 22 października 2015 roku (Dz.U. z 2015 roku poz.1804).